

ПОНЯТТЯ ЮРИДИЧНОЇ ТЕХНІКИ ТЛУМАЧЕННЯ НОРМ ПРАВА

СЕРЕДЮК Віталій Юрійович - кандидат юридичних наук, доцент, начальник територіального сервісного центру №8049 регіонального сервісного центру ГСЦ МВС в м. Києві (філія ГСЦ МВС)

УДК 340.132(477)

ORCID: 0000-0002-2423-4931

DOI 10.32782/NP.2022.1.2

Целью научной статьи является раскрытие понятийно-категориального аппарата для понимания юридической техники толкования норм права. Именно понятийно-категориальный аппарат юридической науки выступает важной методологической основой при изучении новейших теоретических и прикладных проблем. В результате исследования аргументировано, что для того, чтобы нормы права были понятны неопределенному кругу лиц, необходимо применять правила юридической техники и осуществлять толкование норм права. Толкование является деятельностью по установлению содержания нормы права.

Ключевые слова: правотворчество, нормативный правовой акт, правоприменение, правовая экспертиза, судебное толкование.

Постановка проблеми

Необхідність тлумачення норм права продиктована потребою забезпечення найбільш правильного застосування норм права. На сучасному етапі розвитку правової науки є багато способів, методів, правил та інструментів тлумачення норм права.

Професія юриста передбачає наявність не лише спеціальних знань, а й особливої професійної майстерності, яка зазвичай називається юридичною технікою. Діяльність, яка пов'язана з тлумаченням норм права, характеризується набором потрібного на всіх етапах правового розвитку суспільства техніко-юридичного інструментарію.

Під впливом прогресивного динамічного духу теперішнього часу вивчення питання юридичної техніки у тлумаченні норм права переважно орієнтоване на майбутнє. Водночас великий науковий інтерес представляє виявлення джерел правотлумачної діяльності, за допомогою яких можна простежити передумови й динаміку розвитку права в цілому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Слід зазначити, що розробкою питань юридичної техніки тлумачення норм права займаються як вітчизняні, так і закордонні дослідники, зокрема: В. Белоносов [7]; О. Беяєва [6]; С. Болдирєв [1]; Т. Кашаніна [2]; А. Лахмостова [9]; І. Кисельова [5]; Н. Малиновська [13]; А. Мельохін [8]; Ю. Неділько [15]; В. Немечкін [5]; І. Онищук [11; 17; 18]; О. Ремізова [3]; В. Ротань [4]; І. Самсін [4]; К. Шелестов [14]; І. Шутак [10; 16; 18]; А. Ярема [4] та інші.

Питання про поняття юридичної техніки тлумачення норм права потребує детального дослідження, адже співвідноситься з таким видом юридичної діяльності, як правозастосування. Науковий інтерес до юридичної техніки тлумачення норм права пов'язаний з потребою оптимізації правотлумачної діяльності та об'єктивації прийняття Закону України «Про нормативно-правові акти».

Формулювання завдання

Мета дослідження – розкрити поняттєво-категорійний апарат розуміння юридичної техніки тлумачення норм права та виокремити основні підходи до визначення цього поняття.

Наукова новизна полягає в теоретичному осмисленні поняття юридичної техніки тлумачення норм права та його загальній характеристиці; обґрунтуванні роз'яснення та тлумачення як основних елементів юридичної техніки тлумачення норм права, які характеризуються взаємозв'язком філософських категорій змісту і форми.

Методологія дослідження

Важливою групою методів пізнання поняття юридичної техніки тлумачення норм права є загальні (філософські) методи, у якості яких виступають відповідні категорії та моделі, які характеризуються загальнозастосовністю не тільки у всіх галузях наукового пізнання, а й на всіх етапах, стадіях наукового дослідження. Зокрема, у роботі застосовано аналіз з метою з'ясування властивостей елементів як підстави та причини їх зв'язку та синтез для формування наукових термінів та виявлення закономірностей. Застосовано ще й формально-логічний метод (догматичний), який полягає у логічній послідовності думки, у її суворому дотриманні законів (тотожності, несуперечності, виключення третьої та достатньої підстави) та правил формальної логіки.

Виклад основних положень

Дослідники виокремлюють вузьке та широке значення поняття юридичної техніки, що, своєю чергою, передбачає і її аналіз у вузькому та широкому значеннях. Вузьке значення ототожнюється з сукупністю прийомів та інших засобів, які застосовуються у процесі здійснення юридичної діяльності (практичної діяльності юриста); у широкому значенні юридична техніка – засоби та прийоми, що застосовуються загалом у всій правовій сфері. Учені-теоретики права юридичну техніку зазвичай визначають як сферу правотворчості (нормотворчості). З усім тим, юридична техніка зустрічається в біль-

шості різних видів юридичної діяльності, не менший її сенс у (правореалізаційній) правозастосовній та інтерпретаційній практиці [1, с. 27].

У повсякденному житті «тлумачити» означає знаходити точний сенс явища, робити зрозумілим і очевидним те, що здається нечітким, двозначним або заплутаним, встановлювати та пояснювати зв'язки та взаємини між фактами. Термін «тлумачення» походить від слів «толк», «сєнс», «пізнання». Річ у тому, що мова (термінологічна оболонка думки) і сенс часто не збігаються. Поряд із терміном, що означає розумову операцію зі встановлення змісту та сенсу якогось явища, процесу, документа, тексту, зокрема правового, існують інші терміни: 1) «інтерпретація» – роз'яснення (термін латинського походження, який використовується не тільки в юриспруденції, а й у повсякденній мові; 2) «екзєгега» – термін, який використовувався в античності та Середньовіччі і означав тлумачення пророцтв, сновидінь; 3) «герменевтика» – термін, що позначає мистецтво роз'яснення, аналіз тексту [2, с. 369].

Також візьмемо до уваги підхід щодо сутності інтерпретаційного процесу, за яким тлумачення (інтерпретація) – реконструкція авторських смислів та їх виявлення в досліджуваному об'єкті. Тому за допомогою доступних прийомів і методів інтерпретації тексту необхідно встановити, зафіксувати і пояснити внутрішні психологічні процеси автора тексту, виявити авторський сенс, не допускаючи викривлень, доповнень і змін [3, с. 353].

Фрідріх Карл фон Савінії, переосмислюючи твори Гете, стверджує, що «тріумфом історичного дослідження буде, якщо вдасться досліджуване, як щось пережите, викласти як таке, що безпосередньо розглядається, і якраз у цьому випадку обидва погляди, історичний і практичний, пронизують один одного. Але не завжди вдається розпізнати цей своєрідний дух історії, а намір працювати тільки заради цієї нагороди, і не менше цього, неминуче призводить до абсолютно поверхневого трактування, яке при пустих претензіях на дух на ділі є більш безплідним, ніж протилежне, суто матеріальне прагнення» [4].

Для визначення юридичної техніки у процесі тлумачення норм права доцільно розкрити такі поняття, як юридична техніка та тлумачення норм права. Розглянемо підходи до визначення поняття «юридична техніка»: 1) інструментальний: юридична техніка є сукупністю певних юридичних засобів (прийомів, методів, способів, інструментів), необхідні вдосконалення права; 2) діяльнісний: юридична техніка є застосування апробованих практикою науково обґрунтованих раціональних юридичних способів, засобів та процедур впливу права на свідомість, поведінку та діяльність окремого виду та соціальних спільнот; 3) якісний: юридична техніка є рівнем досконалості чинного права; 4) динамічний: юридична техніка – сукупність, система певних елементів та діяльність; 5) документальний підхід: юридична техніка – це сукупність правил, прийомів, способів підготовки, складання, оформлення юридичних документів, їх систематизації та обліку [5].

Видається необхідним розкрити поняття «тлумачення права», «тлумачення норм права». О. Беляєва тлумачення права трактує як необхідний та важливий елемент правореалізаційного процесу, оскільки неможливо застосувати норму права, не усвідомивши її точний зміст, а в деяких випадках і роз'яснивши [6, с. 35].

Погоджуємось з О. Беляєвою тому, що тлумачення права дійсно сприяє найбільш правильному з'ясуванню сенсу норми права. Отже, тлумачення права – це спеціальний вид юридичної діяльності з метою розкриття смислового змісту норм права у процесі законотворчості та правореалізації.

Розуміння тлумаченням норм права зводиться до таких основних концептів: 1) тлумачення норм права – тільки з'ясування їх сенсу; 2) роз'яснення норм права; 3) двоїстий процес як з'ясування, так і роз'яснення норм права [7, с. 96]; 4) з'ясування сенсу норми права, а саме того змісту, який вклав законодавець та результат цього з'ясування (інтерпретація) [8, с. 313].

Мовну досконалість та ефективність законодавства досягають шляхом дотримання умов раціонального використання юридичної термінології. Вкрай важливим видається

забезпечення зрозумілості, максимальної доступності тлумачення та застосування нормативно-правового акта [9, с. 69].

Як відзначив І. Шутак, метою правотворчості є встановлення норм права. Мета ж тлумачення норм права полягає в з'ясуванні їх змісту. У ході тлумачення права не можна створювати нові норми права або вносити в чинні правові приписи будь-які зміни і доповнення. Однак дотримати цю вимогу на практиці досить непросто. Над інтерпретатором завжди висить загроза неправильного тлумачення норм права, у результаті чого він може спотворити зміст тих чи інших правових приписів. Коли ж нормативно-правовий акт встановлюється тим органом, який його прийняв, то небезпека неправильності його інтерпретації ще більше посилюється. Причому, якщо в першому випадку це відбувається несвідомо, то в другому, що нерідко діється при тлумаченні права, здійснюється свідомо, коли правотворчий орган із найрізноманітніших причин змінює зміст нормативно-правового акта. Причому, таке прагнення є для правотворчого органу цілком природним. Володіючи правотворчими повноваженнями, він просто не бачить нічого поганого у фактичній зміні змісту акта шляхом його тлумачення [10, с. 7-8].

Цікаво, що серед усіх найдавніших цивілізацій найбільший внесок у розвиток методик тлумачення здійснила юдейська, римська та грецька традиції. Тлумачення права в рамках цих соціальних спільнот було обумовлене сакральним началом.

Закони пишуться не для юристів, а для звичайних людей. Тому їх зміст повинен бути ясний. Закон говорить з усіма однаково (*lex uno ore omnes alloquitur*). Процес витлумачення протікає у свідомості людини у формі різних внутрішніх інтелектуально-вольових операцій (з'ясування вимог норм), що знаходять вираження зовні (роз'яснення) у формі інтерпретаційного акта, юридичної поради. З'ясування та роз'яснення норм права – це дві взаємопов'язані сторони процесу тлумачення. Глибоке розуміння нормативно-правового акта породжується ясністю щодо тлумачення норм права. За текстом норм права лежить їх зміст. Справа не обмежується лише розшифруванням текстів. Інтерпре-

татор розкриває зміст правових явищ, що знаходяться за текстом норми права, волі суб'єкта правотворчості [11, с. 47].

Найпотужніший поштовх розвитку інтерпретаційного процесу в древньому юдаїзмі здійснила Тора – найвищий за силою регулятор суспільних відносин у Стародавньому Ізраїлі. Святе Письмо стало джерелом розвитку давньоюдейської інтерпретації як самостійної, науково обґрунтованої діяльності та визначило становлення юридичного тлумачення. Будучи первинним і основним об'єктом інтерпретації, Тора вже у своєму текстуальному викладі й структурі заклала причини та необхідність її тлумачення (невизначеність тексту, поєднання абстрактності та казуїстичності у викладі норм, відсутність хронології), які в сукупності з численними зовнішніми факторами стимулювали розвиток інтерпретації [12, с. 129-130].

У Старому Завіті, крім етичних і релігійних норм, була велика кількість норм правового характеру, які також потребували тлумачення, що сприяло розвитку системи методів тлумачення. Серед них можна виокремити такі, як умовивід за аналогією; висновки з тотожних понять; обмежувальне тлумачення; розширене тлумачення; доведення до абсурду тощо.

Висновки з тотожних понять створювали прецеденти, що дозволяли застосовувати такий метод тлумачення, як конструювання загального посилання для кількох регулятивних норм. Обмежувальне тлумачення, коли законодавче формулювання було в узагальненій формі, а її буквально застосування суперечило канонам здорового сенсу, і, таким чином, сенс норми конкретизували та звужували за допомогою тлумачення; розширене тлумачення, тобто розширення сенсу правового припису; порівняння паралельних уривків у випадку виявлення в Торі норм, що суперечать одна одній. У такому випадку юдейські інтерпретатори вважали, що розв'язання колізії можливе лише шляхом знаходження третьої норми, що узгоджує дві попередні. Метод доведення до абсурду часто використовувався юдейськими інтерпретаторами з метою пом'якшення та гуманізації норм Святого

Письма, що стосуються кримінальної відповідальності та покарань. Виділяючи особливості давньоюдейської інтерпретації, слід зазначити, що вона дозволяла створювати як нові норми, поряд з положеннями Тори, так і здійснювати тлумачення в межах старозавітних приписів. Останнє ріднить юдейську інтерпретацію із сучасним правовим тлумаченням. Однак при цьому необхідно відзначити й унікальні риси, властиві тільки юдейській інтерпретації – це породження нею феномена «тлумачення на тлумачення», коли чергові результати інтерпретації норм Тори ставали одночасно причиною і об'єктом подальшого тлумачення. Саме така інтерпретаційна методика стала головним фактором динаміки юдейської правової системи, сприяв подоланню зайвого догматизму поряд зі збереженням і повагою древніх традицій [13, с. 264-265].

Особливий вплив на розвиток методології тлумачення норм права здійснила герменевтика як наука про правила тлумачення (екзегетика) біблійних текстів, творів поетів, філософів, письменників, учених. Особливий імпульс герменевтика отримала у зв'язку з діяльністю Аврелія Августина в контексті його тлумачення Святого Письма. Цікаво, що на герменевтику часів Середньовіччя звернули увагу юристи як на особливий напрям догматичної юриспруденції, основи якої були закладені ще глосаторами, які інтерпретували норми римського права з метою встановлення їх первинного змісту і пристосування до економічного життя середньовічної Європи [14, с. 110].

Поряд з «правоутворюючим» римська юриспруденція застосовувала і тлумачення в межах норми. Ця обставина в сукупності з переважним правовим характером римської інтерпретації визначила наступну систему використовуваних нею методів: широке застосування логічної та граматичної інтерпретації; обґрунтування на основі аргументів попередників; виведення з наявних норм загального принципу для підведення під нього інших однорідних положень; застосування юридичних фікцій; тлумачення на основі загальних принципів права (природи речей, справедливості, загального блага тощо).

Зіставлення юдейської та давньоримської інтерпретації дозволяє зробити висновок про подібність більшості вироблених ними методик тлумачення права. Принципова відмінність, однак, полягає у використанні інтерпретаторами раніше даних тлумачень. Якщо в Стародавньому Римі інтерпретації авторитетних юристів практично не отримували свого подальшого смислового розвитку в працях наступних поколінь і слугували аналогами законодавчих норм, прості посилання на них були достатніми аргументами в суперечці, то судження юдейських інтерпретаторів, як правило, піддавалися подальшому тлумаченню. У стародавньому юдаїзмі розвиток інтерпретаційних положень і зіставлення їх з текстами Тори стало традицією, яка сформувала цілу систему актів тлумачення, яка переважно дотримувалася нормативних кордонів священних текстів, ніж римська інтерпретація [13, с. 269].

У Стародавній Греції теж були закладені основи тлумачення норм права, яке поділялось на буквальне, розширювальне та обмежувальне; неофіційне й офіційне; доктринальне і професійне. Давньогрецькі юристи тлумачили норми права, виходячи з букви або з духу закону. Ці досягнення згодом доповнювалися і вдосконалювалися в інших державно-правових системах.

Згідно з аналізом наявних джерел, у Стародавній Греції велике значення надавали правильному розумінню змісту норм права. Як доказ можна навести рядки Еннія, які він вклав в уста свого Піфійського Аполлона, на підставі яких народи, царі та всі громадяни від нього «ради чекають». Це можна побачити на прикладі законів Лікурга. Як зазначено в одній з його ретр, вони не були писаними, але при цьому міцно увійшли в спосіб життя людей, «зжилися» з ними. Спосіб життя спартанців підтверджує, що зміст законів точно перетворювався в життя. На цьому наголошується на висловлюваннях Сократа, який стверджував: спартанець Лікург ніколи не підняв би Спарту над іншими державами, якби не вселив у неї високий ступінь духу покори законам. Якщо закони, необхідні для щастя і моральної досконалості громадян, виконувалися добро-

вільно, при цьому будучи не письмовими, а передавалися з вуст в уста, це означає, що в спартанській державі проводилася правильна їх інтерпретація [15].

На сучасному етапі різноманіття теорій і правил тлумачення є безсумнівним плюсом з точки зору підтримки та реалізації демократичних засад законодавчої влади. Таке різноманіття надає, з одного боку, широкі можливості у виборі належного підходу до кожної конкретної ситуації неясного, неточного, двозначного або навіть непрописаного тексту закону. З іншого боку, відсутність чітких методологічних установок і алгоритму дій зі встановлення змісту понять закону як базису для опори призводить до хаотичного прийняття різнорідних рішень, які однаково аргументовано підтримують абсолютно протилежні підходи до тлумачення іноді абсолютно ідентичних ситуацій [16, с. 6].

На практиці, як зауважив І. Шутак, трапляються випадки, де різне тлумачення правових положень судами виникає внаслідок відсутності дефініцій, лише правотлумачна діяльність вищих судів може слугувати тим запобіжником, що забезпечуватиме узгодженість і послідовність судової практики. Важливим є і те, що в країнах континентального права, до яких належить і правова система України, судові тлумачення, яке здійснюють вищі суди, забезпечує роль судових рішень як джерела права. Відповідно, під судовим тлумаченням правових норм, а зокрема і норм-дефініцій, слід розуміти не що інше, як роз'яснення органами судової юрисдикції змісту норми права, яке має загальнообов'язковий характер для всіх суб'єктів, що застосовують правову норму. Про це свідчить і позиція Європейського суду, який визнає судову практику джерелом права і підкреслює, що «поняття «закон» слід розуміти як правову норму у тому вигляді, як її тлумачать національні суди; таким чином, поняття «закону» включає статутне право і право, вироблене суддівською практикою» [16, с. 8].

На сьогодні згідно з частиною третьою статті 21 Закону України «Про комітети Верховної Ради України» комітети з питань, віднесених до предметів їх відання, мають право надавати роз'яснення щодо засто-

сування положень законів України. Такі роз'яснення не мають статусу офіційного тлумачення [10, с. 8].

В українській правовій системі саме Конституційному Суду України – єдиному органу конституційної юрисдикції в Україні – надано можливість за допомогою офіційного тлумачення здійснювати контроль за відповідністю Конституції України законів та інших правових актів. Проте наділення Конституційного Суду повноваженнями здійснювати офіційне тлумачення Конституції не може вважатися ефективним інструментом, який застосовується у випадку наявності множинного неузгодженого тлумачення. Перш за все, слід взяти до уваги обмежену предметну юрисдикцію Суду – тлумачення положень Конституції України, проте не законів чи інших нормативно-правових актів, положення яких породжують непорозуміння у правозастосовній діяльності. У 2006 році Конституційний Суд сформував юридичну позицію, вказуючи, що «відповідно до статті 150 Конституції України, статті 13 Закону України «Про Конституційний Суд України» розгляд питання щодо наявності правових колізій (суперечностей) у законах України не належить до повноважень Конституційного Суду України. Державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову (частина перша статті 6 Конституції України), а тому Конституційний Суд України не може втручатися у діяльність законодавчого органу державної влади та ухвалювати рішення про наявність колізій у законах України» [16, с. 8-9].

Розбіжності та помилки тлумачення норм права можна усунути внаслідок проведення правової експертизи, у результаті якої суб'єкт тлумачення уникає труднощів у роз'ясненні норм права, а правозастосовувач не вдається до помилкових нормативних приписів. На відміну від тлумачення, метою якого є правильне, точне й однакове розуміння вже прийнятих нормативних положень, основним завданням правової експертизи є виявлення розбіжностей та помилок, допущених при конструюванні тексту проекту нормативно-правового акта. Правова експертиза є складовою частиною

нормотворчої діяльності та припускає дослідження проектів нормативно-правових актів на предмет їх відповідності актам вищої юридичної сили та техніко-юридичним вимогам. Правова експертиза схожа до тлумачення права. Експерт повинен також розкрити сенс пропонованих норм права, зрозуміти нові юридичні приписи [17, с. 197].

Зауважмо, що тлумачення вторинне, а норма права є первинною. З'ясування, роз'яснення та акт тлумачення – основні елементи поняття тлумачення, які характеризуються на практиці взаємозв'язком філософських категорій змісту і форми. При цьому з'ясування і роз'яснення – це безпосередня пізнавальна діяльність. Процес її об'єктивізації зовні виступає у вигляді специфічного змісту поняття тлумачення. Водночас акт тлумачення – це форма, у межах якої пізнається і роз'яснюється зміст норм права [18, с. 413].

Висновок

Норми права, нормативно-правові акти, зокрема закони, видаються не тільки для юристів, але і для пересічних громадян. Для того, щоб норми права були зрозумілі невідзначеному колу осіб, необхідно застосовувати правила юридичної техніки та здійснювати тлумачення норм права.

Тлумачення є діяльністю зі встановлення змісту норми права. Своєю чергою, для встановлення правильного змісту норми права необхідно, щоб тексти нормативно-правових актів були складені правильно. Таким чином, методики тлумачення юдейської, римської та грецької традиції лягли в основу сучасних прийомів і засобів правотлумачної діяльності та сприяють більш правильному застосуванню норм права.

Отже, юридична техніка тлумачення норм права – це сукупність методів, способів, правил та інструментів для з'ясування сенсу норми права під час правозастосування.

Література

1. Болдырев С. Н. Юридическая техника: теоретико-правовой анализ: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.01 / Болдырев Сергей Николаевич; Кубанский государственный

- ний аграрний університет; науч. консульт. Рассказов Л. П. Ростов-на-Дону, 2014. 468 с.
2. Кашанина Т. В. Юридическая техника: учебник. 2-е изд., пересмотр. М.: Норма: ИНФРА-М, 2011. 496 с.
3. Ремізова О. Сутність та способи інтерпретації права. *Філософія права*. 2020. №3. С. 350-355. DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.3.59>
4. Новітнє вчення про тлумачення правових актів: навч. посіб. з курсу тлумачення прав. актів для суддів, що проходять підвищ. кваліфікації, і канд. на посади суддів, що проходять спеціальну підготовку / В. Г. Ротань, І. Л. Самсін, А. Г. Ярема та ін.; за ред.: В. Г. Ротань. Х.: Право, 2013.-752 с. URL:https://chtyvo.org.ua/authors/Samsin_Ihor/Novitnie_vchennia_pro_tlumachenia_pravovykh_aktiv/
5. Киселева И. В., Немечкин В. Н. Юридическая техника в процессе толкования правовых норм. URL: https://cyberleninka.ru/article/n/yuridicheskaya_tekhnika-v-protsesse-tolkovaniya-pravovykh-norm]
6. Беяева О. М. Понятие и сущность толкования права. *Российская юстиция*. 2012. №10. С. 35-37.
7. Белоносов В. О. Актуальные вопросы права и правоохранительной деятельности. Вестник БИСТ, 2010. №2(6). С. 95-103.
8. Мелехин А. В. Теория государства и права. Москва, 2009. 545 с.
9. Лахмостова А. І. Структурні особливості англійських та німецьких складних термінів та їх переклад (на матеріалі текстів юридичної тематики). Дніпро, 2018. 69 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/168412244.pdf>
10. Шутак І. Д. Автентичне тлумачення норм права та його співвідношення із правотворчістю. *Право.ua*. 2021. №3. С. 5-10.
11. Онищук І. І. Правовий моніторинг: проблеми методології, теорії та практики: монографія. Івано-Франківськ – Дрогобич: Коло, 2017. 512 с.
12. Середюк В. Ю. Методологічні основи сучасного тлумачення норм права. «Юридична техніка у правотворчості та правозастосуванні»: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Івано-Франківськ, 10 грудня 2021 року) / за заг. ред. І.Д. Шутака. Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Університету Короля Данила. 2021. С. 128–135.
13. Малиновская Н. В. Исторические корни методических основ современной правовой интерпретации. *Вестник ВГУ, серия: лингвистика и межкультурная коммуникация*. 2008 (2). С. 263-269.
14. Шелестов К. О. Праворозуміння та герменевтика. *Актуальні проблеми держави і права*. 2009. Вип. 50. С. 108–114.
15. Недилько Ю. В. Толкование правовых норм и его значение для развития древнегреческой юриспруденции. URL: <https://www.sovremennoepravo.ru/>
16. Шутак І. Д. Юридична техніка подолання множинного тлумачення норм права. *Європейські перспективи*. 2021. №4.-С. 5-13. DOI 10.32782/EP.2021.4.1
17. Онищук І. І. Правовий моніторинг: проблеми методології, теорії та практики: монографія. Івано-Франківськ – Дрогобич: Коло, 2017. 512 с.
18. Шутак І. Д., Онищук І. І. Юридична техніка: навч. посіб. для вищих навч. закл. Івано-Франківськ, 2013. 496 с.

Seredyuk V. Yu.

e-mail: vitkov84@ukr.net

**THE CONCEPT OF LEGAL
TECHNIQUE OF LEGAL NORMS
INTERPRETATION**

Purpose. The purpose of the study is to reveal the conceptual and categorical apparatus of understanding the legal technique of interpretation of legal norms.

Methodology. An important group of methods of cognition of the concept of the legal technique of interpretation of legal norms is general (philosophical) methods, which are relevant categories and models, which are characterized by general applicability not only in all fields of scientific knowledge but also at all stages of research. In particular, the paper uses analysis to determine the properties of elements as the basis and reasons for their connection and synthesis for the formation of scientific terms and identify patterns. The formal-logical method (dogmatic) is also used, which consists in the logical sequence of thought, in its strict

АНОТАЦІЯ

Метою наукової статті є розкрити поняттєво-категорійний апарат розуміння юридичної техніки тлумачення норм права. Саме поняттєво-категорійний апарат юридичної науки виступає важливою методологічною основою при вивченні новітніх теоретичних і прикладних проблем. У результаті дослідження аргументовано, що для того, щоб норми права були зрозумілі невизначеному колу осіб, необхідно застосовувати правила юридичної техніки та здійснювати тлумачення норм права. Тлумачення є діяльністю зі встановлення змісту норми права.

Ключові слова: правотворчість, нормативно-правовий акт, правозастосування, правова експертиза, судове тлумачення.

observance of laws (identity, inconsistency, exclusion of the third and sufficient ground) and the rules of formal logic.

Originality. The scientific novelty lies in the theoretical understanding of the concept of the legal technique of interpretation of the law and its general characteristics; substantiation of explanation and interpretation as the main elements of legal technique of interpretation of legal norms, which are characterized by the relationship of philosophical categories of content and form.

Results. For the rules of law to be understood by an indefinite circle of persons, it is necessary to apply the rules of legal technique and give an interpretation of the rules of law. Interpretation is an activity to establish the content of the rule of law. In turn, to establish the correct content of the rule of law, it is necessary that the texts of regulations were drafted correctly. Thus, the methods of interpretation of the Jewish, Roman, and Greek traditions have formed the basis of modern methods and means of legal interpretation and contribute to the more correct application of the law. Legal technique of interpretation of legal norms is a set of methods, ways, rules, and tools for clarifying the meaning of legal norms during law enforcement. The conceptual apparatus of legal science serves as an important methodological basis for studying the latest theoretical and applied problems.

Practical importance. The results of the study can be used in such a type of legal activity as law enforcement. Scientific and practical interest in the legal technique of interpreting legal norms is related to the need to optimize legal interpretation activities and objectify the adoption of the Law of Ukraine "On Legal Acts".

Keywords: lawmaking, normative legal act, law enforcement, legal expertise, judicial interpretation.